

ET nro 11/2005

Kuvat: Jaakko Kilpiäinen

Suomessa on lumovoimaa

Kyky nähdä toisin on Raija Ruususen valtti, jota hän käyttää syrjäisen maaseudun pelastamiseksi. Matkailijoita hän hemmottelee elämyksillä, joista itsekin ammentaa voimansa: revontulilla, öisellä tähtitaivaalla, teeriparven huudoilla, koskien kuohuilla ja ikiaikojen maisemien pyhällä hiljaisuudella.

Harvoin saa katse levätä näkymässä, johon mahtuu kaikki: taivas, maa, vesi ja jylyhien metsien vihreä kulta. Kipuaminen Kolin huipulle on enemmän kuin reipas ulkoiluretki – se on mieltä avartava nousu Pohjois-Karjalan korkeimmalle vaaralle, jonka panoraamassa kiteytyy suomalaisen luonnon lumo.

Se on samalla kulttuurihistoriallinen aikamatka, joka synnyttää mielikuvia menneistä hetkistä ja Kolin poluilla taivaltaneista taiteilijoista: Juhani Ahosta, Venny Soldan-Brofeldtistä, Eero Järnefeltistä, Jean Sibeliuksesta, Pekka Halosesta... Eikä pidä unohtaa amerikkalaista kirjailijaa Kurt Vonnegutia, joka vielä vuosia myöhemmin muisteli onnellisena poimimiaan syksyn yöpakkasissa jäätyneitä mustikoita.

Ei ole sattumaa, että Maaseutumatkailun teemaryhmän pääsihteeri **Raija Ruusunen**, 43, aloittaa syrjäisen maaseudun kehittämismahdollisuuksia kartoittavan tarinansa juuri Koilta. Kansallismaisema on kuin majakka, jota kohti turistit suunnistavat. Samalla se toimii sateenvarjona, jonka alla eri matkailualan yrittäjät toimivat ja tarjoavat omia palvelujaan. Mutta ne ovat työhön liittyviä perusteluja. Tärkein syy Ukko-Kolilla seisomiseen löytyy sydäimestä. Tänne hän meloo ja lumikenkäilee, täällä hän ihailee vaahtopäitä ja ukkosmyrskyjä. Täällä aika menettää merkityksensä, luonto antaa voimaa ja hiljaisuus eheyttää mielen. Tämä on Raija Ruususen sielunmaisema.

Kolme koota vahvuudeksi

Kell´ onni on, se onnen kätkeköön, neuvo vanha sanonta. Matkailualalla aarteiden pimittäminen on kuitenkin lyhytnäköistä toimintaa, sillä kilpailu maksavista asiakkaista on kova, ja kaiken nähneiden turistien houkuttelemiseksi on pystyttävä tarjoamaan jotakin poikkeuksellista.

Sen tietää myös Raija Ruusunen, jonka kolmen K:n näkemys on nurinkurisuudessaan suorastaan nerokas.

– Miten monta kertaa olenkaan saanut kuulla oman alani kotimaisilta ammattilaisilta Suomen olevan kylmä, kallis ja kaukana. Mikä estää meitä kääntämästä sitä matkailumarkkinoinnin vahvuudeksi? Miksi emme hyödyntäisi pohjoista ja itäistä sijaintiamme? Meillä on paljon sellaista, mitä tiheästi asuvissa maissa ihmiset kaipaavat: rauhallisuutta, väljyyttä, turvallisuutta, puhdasta luontoa, aisteja hiveleviä maisemia.

Talvinen pimeys voi olla myös houkutin

Ihminen sokeutuu helposti oman arkensa ilmiöille, Raija Ruusunen muistuttaa. Suomalaisille tuiki tutut asiat kuten vaihtuvat vuodenajat, potkukelkka, perinneruoat tai jokamiehenoikeus marjojen ja sienien keräämiseen ovat ulkomaalaisille silkkaa eksotiikkaa.

Hän näkeekin paikalliskulttuuria, perinteitä ja luontoa elämyksellisellä tavalla hyödyntävät, yksilölliset ja korkeatasoiset matkailupalvelut erityisesti syrjäisen maaseudun selviytymiskeinona. Paitsi työpaikkoja, matkailu loisi uusia asuinmahdollisuuksia myös etätöiden tekijöille sekä tukisi palvelujen säilymistä.

– Emme tarvitse akrobatiatemppeja, huvipuistoja ja jatkuvaa touhua, vaan luovaa hulluutta ja uskallusta nähdä asiat toisin. Talvinen pimeys voi olla myös yllellinen houkutin. Tärkeintä on, että uskomme aitoon lumoon ja panostamme maaseutumatkailuun sydämellään sitoutuneisiin ihmisiin, rakenteisiin ja reitteihin.

Rotkolaakson ikivanha viisaus

Maaseutumatkailun teemaryhmän lisäksi Raija Ruusunen työskentelee matkailun lehtorina Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa Joensuussa. Koti sijaitsee 33 kilometrin päässä Kontiolahdella, oman koivikon ja lammen äärellä. Tien viimeiset kilometrit muistuttavat vuoden takaisesta rajuilmiöstä. Kunnasniemeltä liikkeelle lähtenyt trombi kaatoi metsää 500 hehtaaria kymmenen kilometrin matkalta. Näkymä kertoo konkreettisella tavalla, ettei elämä maaseudulla ole aina niin idyllistä ja leppoisa kuin lomaesitteistä voisi helposti päätellä.

Haasteita riittää myös kotitontilla: mitä tehdä, kun sähköt katkeavat tai metsikön reunassa istuu ilves? Kolmen lapsen yksinhuoltajana Raija Ruusunen on pitänyt opetella käyttämään moottorisahaa, kirvestä ja porakonetta, sillä halot on hakattava, lumet luotava, kasvimaan käännettävä ja rakennusta kunnostettava. Perheen muonalukua kasvattivat aikaisemmin myös hevoset, vuohet, ankat ja kanat, mutta nykyään kotieläimiä on vain kaksi kissaa ja koira.

– Kun näin ensimmäisen kerran tämän paikan lähes 20 vuotta sitten, horsmat ja nokkoset kasvoivat kainaloon asti entisen kesämökin seinustalla. Lampea ei edes näkynyt. Silti tunsin heti: tässä se on!

– Tietenkin lapset ovat kysyneet kymmeniä kertoja, miksemme asu kaupungissa. Tuhausissa voidaan laskea ne kilometrit, jotka olen ajanut kuljettaessani heitä harrastuksiin ja iltariennoista kotiin. Mutta olen tehnyt sen mielelläni. Voidakseni työskennellä tehokkaasti ja täysipainoisesti minulle on tärkeää asua tällaisessa paikassa.

Raija Ruusunen kertoo nauraen, miten trio kutsuu häntä Erä-Jormaksi. Kieltämättä harvassa ovat ne äidit, jotka varustavat pesueensa lumikengillä, kattavat aamiaisen hangelle ja tekevät kajakilla eskimopyörähdyksiä koskessa. Miten haltioituneesti hän nytkin kuvailee pihapiirin koivunlatvoissa istunutta parikymmenpäistä teeriparvea, jonka lentoon nousu kuulosti kuin helikopterin käynnistymiseltä.

– Olen halunnut opettaa lapsilleni omat elämänarvoni ja kertoa asioista, joita itse arvostan. He ovat myös omin silmin nähneet, mistä ruokapöytään ilmestyvät maito, leipä ja liha. Se on ollut minun tapani muistuttaa, että maaseutu ja kaupungit tarvitsevat toisiaan.

Hän myöntää, ettei arjen pyörittäminen ole aina ollut helppoa. Voimia hän on hakenut luonnosta.

– Kun lapset olivat pieniä ja tiesin heidän jo nukkuvan, vaelsin usein rotkolaaksoon, Kolvananuuroon, jonka ikiaikaisten kallioiden kyljessä, tähtitaivaan ja revontulien loimun alla omat murheet asettuivat oikeisiin mittasuhteisiin.

Matkasaarnaajien yhteinen unelma

Sama asenne – ongelmat pitää nähdä haasteina – siivittää paitsi Raija Ruusunen työtä maaseutumatkailun kehittäjänä, myös Vuonilahden yrittäjien toimintaa. Pielisen rannalla kohoava vireä kylä markkinoi itseään kylämatkailun helmenä, ja syystä. Tieto seudun lumosta ja kyläläisten ystävällisyydestä on kiirinyt viidakkorummussa, eikä Tukholman retkeilymajan vieraskirja ole ainoa, jossa matkailijoita kehoitetaan suunnistamaan Kestikievari Herranniemeen.

Erja ja Tapio Nevalaisen luotsaama majoitus- ja ohjelmapalveluja yritys käynnistyi jo 1950-luvulla, kiitos Tapion vanhempien, joiden kaukonäköisyyttä ja rohkeutta voi vain ihailla.

Ensimmäisten asiakkaiden, sveitsiläisten retkeilijöiden kirvoittamasta kommentista – *makkoomisesta saapi rahhoo* – on tullut Vuonilahdessa jo legendaarinen.

– Maailma muuttuu vauhdilla, ja se on otettava huomioon yrityksen toimintaa suunniteltaessa.

Hyvä esimerkki ovat internetsivustot, joista on tullut tärkeä markkinointikeino, eräänlainen virtuaaliajan käyntikortti. Yhä useammin matkailijat ottavat yhteyttä sähköpostilla. Täältä he kuitenkin hakevat perinteitä ja luonnon rauhaa, Tapio Nevalainen kertoo.

Kuin modernin teknologian vastapainona Herranniemen laituriin kiinnittyy menneen ajan kulkuneuvo, komea kirkkovene, jonka perätuholle asettuu **Reino Kuivalainen**, maaseudun yrittäjä ja Osuuskunta Vuoniksen primus motor.

Tottuneesti ja hersyvin lausein hän esittelee lähirantojen nähtävyydet. Tuolla kohoaa kirjailija **Heikki Turusen** kotitalo, tuolla kuvanveistäjä **Eva Ryynäsen** ateljee sekä hänen päätyönsä, Paaterin kirkko, jota ympäröi suorien mäntyjen urkupillistö, ja tuolla sijaitsee Elämyspiha PikkuKili.

- Jotta Kolin veto voima säilyisi jatkossakin, se tarvitsee ympärilleen vahvan osaajaverkoston; ihmisiä, jotka ovat sitoutuneet kehittämään alueen elinkeinomahtoisuuksia ja palveluja. Persoonalliset ideat, laatuun panostaminen ja yhteistyö ovat ne keinot, joiden avulla voimme rakentaa tulevaisuutta, Reino Kuivalainen sanoo.

Juuri tämän, kentän äänen, Raija Ruusunen haluaa päättäjien kuulevan. Siksi hän vaihtaa erävaatteet jakkupukuun ja suunnistaa säännöllisesti Helsinkiin lobbaamaan. Se on elintärkeää, jotta kaupungin ylenpalttiseen tarjontaan tottuneet ymmärtäisivät, mistä maaseudun kehittämisessä on todella kyse. Ruusunen ei toimi ainoastaan kotiseutunsa äänitorvena, vaan hänen työkenttensä kattaa koko maan. Vuodessa matkasaarnaajan ajomittariin kertyy yli 50000 kilometriä.

Tehtävä ei ole helppo, mutta Ruusunen vakuuttaa nauttivansa työstään.

- Uskon maaseutuun, sen elinvoimaan ja lumoon. Tai kuten maakuntakuntajohtaja **Pentti Hyttinen** on sen osuvasti kiteyttänyt: me voimme tarjota väljää asumista, upean luonnon ja luomu-uroksia. On myös rikastuttavaa olla tekemisissä ihmisten kanssa, jotka jakavat saman unelman ja joille maaseudun kehittäminen on yhtä innoittava ja rakas missio kuin itselleni.

Vahvaa uskoa ja rohkeita riskejä

Uskoa ja uskallusta on myös koskiyrittäjä **Urpo Heikkisellä**, jonka Ruunaankoskilla sijaitsevaan erämajakeskukseen Raija Ruusunen kaartaa autollaan viimeiseksi. Harmaantuneet kodat ja savusauna istuvat maisemaan kauniisti. Mikä tärkeintä, myös liikuntarajoitteisten on helppo kulkea laudoitetuilla poluilla ja tukirakentein varustetuissa mökeissä.

Paitsi perinteisiä puuveneitä, Lieksan Koskikierron tarjoaa todellisen harvinaisuuden. Laiturin päästä löytyy uppoamaton vesiturbiinijetti Tyrsky, jonka tekniikka mahdollistaa koskissa nousemisen vauhdikkaasti myös vastavirtaan.

Ensin kunnan sadevarusteet ja turvaliivi ylle, ja kesän huikkein vesileikki voi alkaa. Ensikertalainen ei voi kuin äimistellä, kun valtava vesimassa kohoaa kuohuvaksi seinäksi, hajoaa sitten tuhansiksi pärskeiksi matkustajien ylle ja muutamassa sekunnissa noruu veneestä takaisin järveen. Upeaa! Kyseessä on Heikkisen uskalias näky, jonka prototyypin kehittelyyn hän sai kolmanneksen EU-rahoitusta. Loput oli maksettava omasta pussista. Riski oli iso, mutta koskiyrittäjä päätti ottaa sen.

- Ajattelin, että jos on viimeinen munaus, niin onpahan ainakin komea sellainen. Nyt jetti on käytössä neljättä kesää, ja jokainen siinä istunut kehuu saaneensa elämänsä parhaimman kydin. Raija Ruusunen nyökkää vieressä. Tätä on matkailu parhaimmillaan: unohtumattomia elämyksiä, joita ammattitaitoiset ihmiset ja luonto pystyvät yhdessä tarjoamaan.

- Matkailualalla tarvitaan ennen kaikkea hyviä tyyppejä, jotka tekevät asiat sydämellä ja uskaltavat ottaa riskejä. Kaikkea ei voi kuitenkaan jättää yrittäjien kontolle. Tarvitaan myös rakenteellisia toimenpiteitä, jotka helpottaisivat syrjäseutujen yrittäjien elämää. Yksi ratkaisematon ongelma on matkailuyrittäjien lomittajajärjestelmä. Vaarana on ihmisten uupuminen, koska kaikki on tehtävä itse.

Sarkaa siis riittää Ruusulla, mutta onneksi voimanlähteitä on lähettyvillä, kaikissa ilmansuunnassa.

- Minulla on ollut satumainen onni. Olen saanut elää sellaista elämää, josta nuoruudessani haaveilin.

Eija Mäkinen
toimittaja@taivaannapa.net